

Evaluering av Magne Lerheim- stipendiet

Evaluering av Magne Lerheim- stipendiet

**Norges forskningsråd
April 2007**

© **Norges forskningsråd 2007**

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag:
Foto/ill. omslagsside:
Trykk: Forskningsrådets hustrykkeri
Opplag: 85

Oslo, mnd år
ISBN 978-82-12-02436-6 (trykksak)
ISBN 978-82-12-02437-3 (pdf)
evt. ISSN (for serier)

Innledning

Magne Lerheim stipendordningen ble avsluttet 1.januar 2006. På tross av at noen prosjekter fortsatt pågår har Forskningsrådet gjennomført en kortere evaluering av ordningen i første halvdel av 2007. Evalueringen har som mål å bedømme ordningen og dets resultater og ble utført av programstyret for Forskningsrådets program Globalisering og marginalisering- Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør. Evalueringens resultater er ment til å være et viktig innspill til Norads videre vurdering av ordningen. Evalueringen inneholder derfor også noen anbefalinger.

Innholdsfortegnelse

2. Evaluering av ordningen.....	8
2.1 Habilitetsspørsmål	8
2.2 Mandatet.....	8
2.3 utfordringer for evalueringsarbeidet	9
2.4 Metode.....	9
3. Evaluering av prosjektene	9
Samtlige sluttrapporter ble gjennomgått av komiteen.	9
3.1 Oversikt over prosjektene	9
3.2 Suksessprosent.....	9
3.2.1 Lokal forankring av prosjekt	10
3.1.3 Formidling	10
3.1.4 Forholdet til NUFU-prosjekt	10
4. Erfaringer fra NUFU prosjektledere.....	10
4.1. Positive erfaringer	10
4.2 Forbedringspotensiale.....	11
5. Erfaringer fra mottakere av Magne Lerheim-stipend	11
6. Forskningsrådet vedrørende Magne Lerheim-stipendet	12
7. SIU vedrørende Magne Lerheim-stipendet.....	12
8. Konklusjoner og anbefalinger	13

1. Bakgrunn: opprettelse av Magne Lerheim stipendiet

Norges forskningsråd inngikk i 2001 en avtale med Utenriksdepartementet om videreføring av den tidligere støtten til norsk rekruttering tilknyttet NUFU-programmet. I perioden 2001 til 2005 ble 13 millioner kroner bevilget til Magne Lerheim/REKNUFU-stipendordningen¹ for støtte til dr.grads-, postdoc- samt åpne studiestipend til norske kandidater tilknyttet NUFU-prosjekt (bevilget med 2 mill kr i 2001 og -02, og 3 mill kr i 2003, -04 og -05). Administrasjon av programmet ble lagt til forsknings-programmet ”Globalisering og marginalisering. Utviklingsveier i sør” under Området for miljø og utvikling i Forskningsrådet. I tråd med Utenriksdepartementets ønske ble ordningen kalt ”Magne Lerheim-stipendiet” som en anerkjennelse til Lerheims arbeid, blant annet som drivkraften bak opprettelsen av NUFU-samarbeidet.

2. Evaluering av ordningen

I forbindelse med oppstarten av en ny NUFU-periode (2007-2011) ønsker NORAD en faglig vurdering av Magne Lerheim-stipendiet i regi av Norges Forskningsråd. I sitt møte 6. september 2006 nedsatte programstyret for Utviklingsveier i Sør, som har det faglige ansvaret for Magne Lerheim-stipendiet, en komite til å foreta vurderingen samt skrive en rapport. Rapporten inneholder en rekke anbefalinger som vil bistå Norad i drøftingen av en eventuell videreføring av ordningen. Evalueringen er utført av en gruppe bestående av utvalgte medlemmer av programstyret for Utviklingsveier i Sør og administrasjonen i Norges Forskningsråd.²

2.1 Habilitetsspørsmål

Spørsmål om Astrid Blystads habilitet ble diskutert i komiteen. Hun har veiledet flere hovedfagstudenter som har fått Magne Lerheim-stipend, og har en ektefelle samt nære kolleger som har mottatt midler gjennom ordningen. Komiteens øvrige medlemmer konkluderte med at Blystad ikke er inhabil, og at hennes erfaring med ordningen heller representerer en ressurs. Gjennomgang av sluttrapporter, intervju med prosjektledere og med mottakere av Magne Lerheim-stipendiet samt med en representant for SIU har sikret at materialet rapporten er bygget på, kommer fra en rekke ulike kilder.

2.2 Mandatet

Evalueringen av Magne Lerheim-stipendiet skiller seg fra evaluering av andre programmer i Forskningsrådet. Komiteen har valgt å legge vekt på følgende punkt:
I: Akademiske resultat: for eksempel avlagte grader samt publikasjoner og annen formidling.

II: Prosjektens relevans for NUFU-programmet med særlig vektlegging av:

- relasjonen mellom prosjektet og institusjonene i Sør (institusjonell forankring)
- relasjonen til NUFU-prosjektet forskning er knyttet til

¹ I det følgende vil finansieringsordningen som i Forskningsrådet kalles ’REKNUFU’ bli referert til ved det offisielle navnet: ’Magne Lerheim-stipendiet’.

² Medlemmer av programstyret for Utviklingsveier i Sør: Astrid Blystad, Institutt for samfunnsmedisinske fag, UiB (leder). Geir Løkken, Utenriksdepartementet. Håkan Wiberg, Institutt for internasjonale studier, København. Administrativt ansvarlige: Karen Lieve Ria Hostens, Forskningsrådet og Mona Renolen, Forskningsrådet

- kontinuitet (investering i forhold til fremtidig samarbeid)

2.3 utfordringer for evalueringsarbeidet

Evalueringen kommer noe tidlig, da flere av mottakerne av Magne Lerheim-stipendet ikke har avsluttet sine prosjekt ennå, og sluttrapporter derfor ikke foreligger.

Manglende forespørsel om forholdet til NUFU på Forskningsrådets evaluerings-skjema gjør videre at det er noe tilfeldig om sluttrapportene inneholder informasjon om forholdet mellom Magne Lerheim-finansierte prosjekt og NUFU-prosjekt.

Komiteen har forsøkt å supplere den foreliggende informasjonen, uten helt å kunne kompensere for denne svakheten i materialet.

2.4 Metode

Følgende kilder ble benyttet for innhenting av informasjon:

- sluttrapporter for Magne Lerheim-finansierte prosjekt (14)
- intervju med NUFU-prosjektledere (3)
- spørreundersøkelse (e-post) blant mottakere av Magne Lerheim-stipend (9)
- telefonkonferanse med representant for SIU (1)
- Forskningsrådets erfaringer (administrativt ansvarlig for Magne Lerheim-ordningen i Forskningsrådet var til stede ved komiteens to møter)

Det hadde vært ønskelig å innhente erfaringer også fra prosjektledere i Sør, men dette var ikke mulig på grunn av det begrensede mandatet.

3. Evaluering av prosjektene

Samtlige sluttrapporter ble gjennomgått av komiteen.

3.1 Oversikt over prosjektene

Det foreligger 21 finansierte prosjekt totalt. Av disse har 14 levert sluttrapporter og 3 prosjekt er aktive/løpende, 2 har blitt avbrutt underveis mens 2 er administrativt avsluttet.

3.2 Suksessprosent

Komiteen hadde en gjennomgang av de foreliggende sluttrapportene. Kvaliteten på de Magne Lerheim-finansierte prosjektene vurderes jevnt over som god, og flere av prosjektene fremstår som faglig tunge. Kvaliteten vurderes som minst like god som for andre prosjekt finansiert fra Forskningsrådet. Komiteen mener en får relativt mye igjen for pengene gjennom reisestøtte / feltarbeidsstøtte til Masterprosjekt.

En noe senere forskningsprogresjon må forventes for prosjekter som gjennomføres i ikke-norske settinger pga faktorer som lange prosesser for forskningstillatelse / etisk klarering, behov for lange feltarbeid, språkopplæring, klimatiske forhold, politiske forhold osv. Komiteens vurdering er at prosjekt støttet av Magne Lerheim-ordningen ikke kommer dårligere ut med tanke på progresjon enn andre prosjekt utført i lavinntektsland.

3.2.1 Lokal forankring av prosjekt

Alle prosjektene har relevant fokus og fyller NUFUs generelle kriterier for lokal forankring. Magne Lerheim-støttede prosjekt viser kontinuitet på områder der vi har kompetanse og tradisjon på norsk side.

3.1.3 Formidling

Samarbeidet med lokal utdanningsinstitusjon samt formidling av forskningsresultater til miljøet i Sør er gjennomgående svært god. Mange av mottakerne av Magne Lerheim-stipend har vært deltagere på kurs, seminarer og konferanser ved samarbeidsinstitusjonen i Sør. Enkelte av mottakerne har undervist på institusjoner i Sør, og flere planlegger publikasjoner med representanter for Sør-institusjonen. Det er videre eksempler på gjensidige gjesteforskeropphold ved de aktuelle institusjonene i Sør / Nord. En rekke av mottakerne av Magne Lerheim-stipend har således vært engasjert i aktivitet utover selve feltarbeidet i landet der forskningen har funnet sted.

3.1.4 Forholdet til NUFU-prosjekt

Flere av sluttrapportene viser til forholdet til NUFU-prosjektet som forskningsprosjektet springer ut fra. Detaljer knyttet til miljøet der NUFU-prosjektet har sin forankring, mangler imidlertid ofte, muligens pga manglende spørsmål om dette på evalueringsskjemaet.

4. Erfaringer fra NUFU prosjektledere

NUFU prosjektledere ble dybdeintervjuet om deres erfaringer med, og synspunkter på Magne Lerheim-ordningen

4.1. Positive erfaringer

Prosjektledere mener det er behov for en slik ordning i det norske systemet. Den er med på å sikre integrering mellom Nord- og Sørsiden i NUFU-prosjekt. De mener denne stipendieordningen har gjort det mulig å sikre en bedre kobling mellom NUFU-program og Forskningsråd-prosjekt. Betydningen av en Nord/Sør-”balanse” i NUFU -prosjekt understrekes for å hindre en enveis-type relasjon (der veiledere i Nord veileder studenter i Sør).

Prosjektlederne nevner at:

- Ordningen er med og sikrer kontinuitet og videreføring av NUFU-relatert arbeid på norsk side. Magne Lerheim-stipendet investerer således i norske forskere som viderefører samarbeid med institusjoner i Sør.
- Norske studenter knyttet til NUFU-prosjekt har fordeler av å være knyttet til et institusjonelt system som fungerer i forbindelse med søknader om forskningstillatelse, veiledning i Sør etc.
- Magne Lerheim-stipendiet har utgjort en ressurs for ’sandwich-opplegget’ for MA-studier ved enkelte norske universitet. Dette gjennom de norskfinansierte studentenes engasjement i studentprosjekt fra samarbeidsinstitusjonen i Sør.

Prosjektledernes svar på om kvaliteten på de Magne Lerheim-støttede prosjektene har vært like god som i regulære forskningsprosjekt, er entydig positivt. En av prosjektlederne hevder at norske kandidaters arbeid styrkes i forhold til andre prosjekt i Sør pga den språk- og kulturkompetansen som ligger i Sør-komponenten.

Prosjektene denne prosjektlederen har erfaring med, har blitt faglig svært gode pga synergieffekten det tette samarbeidet har gitt.

4.2 Forbedringspotensiale

Det har variert i hvilken utstrekning kandidatene har vært integrert i NUFU-programmet, fra et tett og integrert samarbeid mellom institusjonspartnerne i Sør og Nord, til prosjekt der kandidater har vært mer løselig knyttet til NUFU-prosjekt.

Prosjektlederne hevdet at samkjøringen mellom NUFU- og Magne Lerheim-ordningen kunne ha vært bedre. Konkret nevnes at

- det hadde vært en fordel om rekrutteringen til Magne Lerheim-stipend skjer samtidig med tildeling av nye NUFU-prosjekter
- utlysningsteksten for en eventuell ny periode bør inneholde eksplisitte formuleringer om at norske studenter bør inngå i samarbeid med partnere i Sør for å sikre en reell integrering av forskningsprosjektene på Sør- og Nordsiden

Det nevnes videre at det er en utfordring for NUFU-programmet at det mangler ressurser på seniornivå. Kapasiteten sprenkes og universitetene har problemer med å finne tid/midler til denne type aktivitet. Det ville styrke ordningen om også seniorforskere kunne søke stipend (dette trigger en mer prinsipiell diskusjon om norske universiteters evne til å gå inn i samarbeid med miljøer i utviklingsland).

5. Erfaringer fra mottakere av Magne Lerheim-stipend

Alle mottakere av Magne Lerheim-stipend som har avsluttet sine prosjekter, har fått et spørreskjema pr e-post, og 50 % har svart. Her følger en oppsummering av mottatte svar.

Har du på et tidspunkt etter tildelingsperioden fullført hovedfag/doktorgrad?

6 av 9 har fullført hovedfag eller doktorgrad. En var ferdig ved oppstart (postdoc), mens to overbevisende skriver at de leverer innen et par måneder.

Hva jobber du med i dag?

6 av 9 jobber med U-landsrelatert forskning eller U-landsrelaterte prosjekt ved sentrale norske institusjoner, som for eksempel:

- Postdoc v/ Senter for internasjonal helse, Universitetet i Bergen (HIV relatert forskning),
- PhD stipendiat, Universitetet i Stavanger (med prosjektet 'Prevention of mother to child transmission of HIV')
- Førsteamanuensis, Høgskolen i Bergen (50 % forskerstilling knyttet til fattigdomsrelatert og internasjonal helse)
- Lege v/ Haukeland samt ved Nasjonalt Kompetansesenter for Tropemedisin (infeksjon/antibiotikaresistens/U-landsmedisin)
- Highway Design Engeneering, for Norconsult, Tanzania

De tre andre mottakerne som svarte på undersøkelsen, rapporterte også at de jobber med forskning, men det fremgår ikke om eller i hvilken grad den er U-landsrelatert.

Kan du kort si noe om hvilken tilknytning du har hatt til NUFU-prosjekt?

Svarene peker på deltagelse på NUFU-seminarer og -konferanser, deltagelse i utarbeidelse av nye NUFU-søknader, veiledning i Sør gjennom NUFU-prosjektet,

deltagelse i NUFU-organiserte nettverk, samt aktiv deltagelse i drift av NUFU-prosjekt. Alle svarene indikerer relativt tette bånd til NUFU-prosjekt.

Hvilke publiseringer fra perioden du mottok Magne Lerheim-stipend, anser du som de viktigste?

4 av 9 har flere tunge publikasjoner. 5 rapporterer i hovedsak sin MA/hovedfagsoppgave eller doktogradsavhandling (monografi).

Hvis du har noen tanker rundt Magne Lerheim-ordningen utover dette, må du gjerne dele det med oss.

Svarene er svært positive og følgende punkt ble trukket frem av flere i undersøkelsen:

- For å få til et godt forskningssamarbeid mellom institusjoner i Nord og Sør er det en forutsetning at gruppen består av både studenter og forskere fra begge sider. NUFU-systemet finansierer i svært begrenset grad norske forskere og kandidater. Magne Lerheim-stipendet fyller dette tomrommet.
- Uten denne stipendordningen ville deltagelsen på den norske siden vært svakere og synergieffektene tilsvarende mindre.
- NUFU-ordningen blir mindre sårbar og mindre avhengig av enkeltpersoner når flere norske involveres i prosjektene.
- Magne Lerheim-ordningen har ført til kompetanseheving, økt eksponering for forskningsaktivitet og publisering, samt økt faktakunnskap om forskningstemaet på begge sider.
- Gjennom tilknytningen til NUFU-prosjekt trekker norske studenter på etablerte kontakt-nettverk i forbindelse med søknader om forskningstillatelse, seminarer, veiledning i Sør etc.
- Magne Lerheim-stipendet har for flere vært begynnelse på engasjement også i andre samarbeidsprosjekter i Sør.

Ingen kritiske bemerkninger fremkom i e-post-undersøkelsen blant mottagerne av stipendet.

6. Forskningsrådet vedrørende Magne Lerheim-stipendet

Under søknadsvurderingen uttalte NUFU seg om søknadenes relevans for NUFU-ordningen (relatert til NUFUs strategi og institusjonelle forankring). Det har etter dette ikke vært informasjonsutveksling knyttet til Magne Lerheim-stipendet mellom NUFU og Norges forskningsråd. Det er for eksempel ingen gjensidig representasjon i hverandres styrever.

7. SIU vedrørende Magne Lerheim-stipendet

Representanten for SIU mener ordningen er viktig. Det ble uttrykt at det ikke har vært kanaler for erfaringsutveksling mellom SIU og Forskningsrådet vedrørende Magne Lerheim-stipendet i prosjektperioden. Ansvar for oppfølgingen av prosjektene har vært overlatt til Forskningsrådet.

8. Konklusjoner og anbefalinger

Hovedfunn

- * Resultatene fra prosjektene som er finansiert av Magne Lerheim-stipend, er jevnt over gode både faglig og sett i lys av NUFUs målsetning om institusjonelt samarbeid mellom Nord og Sør.
- * Magne Lerheim-stipendet har hatt positiv effekt både økonomisk (muliggjør NUFU-relatert forskning på norsk side), praktisk (studenter drar veksler på etablerte Sør/Nord-nettverk) og faglig (synergieffekt mellom prosjektene i Sør og Nord).
- * Finansiering av Nord-siden er en utfordring i NUFU-relatert aktivitet. I en tid der norske universitetsansatte opplever stadig økende tidspress, er Magne Lerheim-ordningen svært viktig for å sikre NUFU-relatert aktivitet på den norske siden.
- * Magne Lerheim stipendet bidrar til å gjøre NUFU-ordningen mindre avhengig av enkeltpersoner og således mindre sårbar.
- * Magne Lerheim-støttede prosjekt reflekterer kontinuitet på områder (geografisk, faglig/tematisk) hvor vi har kompetanse, tradisjon og ressurspersoner på norsk side. Ordningen bidrar til å sikre ettervekst i U-landsrelatert forskning og kompetansebygging.
- * Ikke alle prosjekt har sikret tett integrasjon mellom NUFU-prosjekt og prosjektet støttet av Magne Lerheim-stipendet. I enkelte prosjekt har båndene vært løse eller diffuse. I andre tilfeller er det usikkert hva slags bånd som har eksistert pga manglende rapportering.
- * Det har vært lite eller ingen kontakt mellom NUFU, SIU og Forskningsrådet i tilknytning til Magne Lerheim-ordningen i forrige prosjektperiode.

Anbefalinger

- * Komiteen anbefaler en forlengelse av Magne Lerheim-stipendordningen. Komiteens hovedbegrunnelsen er relatert til at dette er den eneste finansieringskilden for forskning på den norske siden i NUFU-prosjekt.
- * En fordeling mellom støtte til MA-, PhD- og postdoc-stipend er hensiktsmessig og bør sikres også i en eventuell ny periode. Det ser ut til at en får relativt mye igjen for reise-/feltstøtte for Master-studenter ved at en interesse tidlig vekkes (?). En begrenset sum øremerket NUFU-relatert arbeid for seniorforskere støttes (??)
- * I den kommende perioden bør det stilles større krav om integrasjon av Magne Lerheim-finansiert og NUFU-finansiert forskningsaktivitet. Rapportering av forholdet mellom Magne Lerheim-støttede prosjekt og NUFU-prosjekt bør etterspørres på Forskningsrådets rapporteringsskjema.

- * En utveksling av erfaring mellom NUFU, SIU og Forskningsrådet i tilknytning til Magne Lerheim-stipendordningen bør etterstrebes for å fange opp og justere eventuelle svakheter i løpet av perioden.

Oslo, 16/4-2007

Astrid Blystad

Geir Løkken

Håkan Wiberg

ISBN 978-82-12-02436-6 (trykksak)
ISBN 978-82-12-02437-3 (pdf)